PAPER - 2

MT

2017 1100

Seat No. | | | | | | | |

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - II

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

	प्रथमः विभागः - गद्यम् ।	
उ.१	**अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । सूर्यखगः अर्जुनं वृक्षशाखां छेत्तुं निषेधयति, यतः **तस्यां शाखायां निबद्धे नीडे तस्य शावकाः सुप्ताः ।**	१
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । वने विहरन् चण्डातपेन तप्तः अर्जुनः वीजनार्थं वृक्षशाखां छेत्तुं प्रारेभे ।	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । प्रयोजनं विना अपि वृक्षशाखा छेत्तव्या । - **अयोग्यम् ।**	१
उ.१	**ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । अवैधाचारेण **भ्रष्टजनानां** कार्यसिद्धिः भवति किन्तु तेन **सामान्यजनाः** स्वाधिकारवञ्चिताः भवन्ति ।	१
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरत । **न्याय्यमार्गानुसारिणः धीराः जनाः** अङ्गुलिमात्रगणनीयाः ।	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । न्याय्यमार्गानुसारिणः बहुसङ्ख्यया सन्ति । - **असत्यम् ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।** <table><tr><th>अवैधाचारिणः</th><th>वैधाचारिणः</th></tr><tr><td>**वस्तुनः निश्चितमूल्यं न ददति ।** **सहजतया कार्यसिद्धिः ।**</td><td>**अधिकमूल्यं दत्त्वा कार्यसिद्धिं न कुर्वन्ति ।** **जनसमूहान् प्रेरयन्ति ।**</td></tr></table>	२
उ.१	**क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	समूहेतरपदं लिखत ।	१
१)	श्रुत्वा, आकर्ण्य, निशम्य, वीक्ष्य - **वीक्ष्य ।**	
२)	समुद्रः, सागरः, नदी, तोयनिधिः - **नदी ।**	

(ii) गद्यांशात् आगते विशषणे चित्वा लिखत । १
साशङ्कमनाः, **उत्सुकः** यात्री ।

(iii) गत्वा, निशम्य । १

२. **पृथक्करणम् ।**
यथाक्रमं घटनाः लिखत । २
(i) मानवाः नद्यां पापं क्षालयन्ति ।
(ii) नदी सागरे पापजलम् उत्सृजति ।
(iii) सागरजलस्य बाष्पं भवति ।
(iv) बाष्पस्य मेघं भवति ।

द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।

उ.२ **अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**
१. **पृथक्करणम् ।** २
(i) जोनदेवी → **विख्यातनाम्नी**, **अश्वाधिरूढा**
(ii) सेन्ट्-चेपलमन्दिरस्य → मूर्धा - **तीक्ष्णः**, अग्रभागः - **तनु**

२. **शब्दज्ञानम् ।**
समूहेतरपदं लिखत । १
१) विख्यातः, प्रख्यातः, कुख्यातः, सुप्रसिद्धः - **कुख्यातः** ।
२) आकाशम्, गगनम्, नभः, पयः - **पयः** ।

उ.२ **ब) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**
१. **अवबोधनम्।**
पूर्णवाक्येन उत्तरत। १
सिंहस्य बलं गजः वेत्ति । मूषकः न ।

उ.२ **क) स्मरणम् ।** २
सुभाषितं शुद्धं पूर्णं च लिखत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।)
(i) गुणी **गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणः**
बली बलं वेत्ति न वेत्ति निर्बलः ।
पिको वसन्तस्य गुणं, न वायसः
गजश्च सिंहस्य बलं न मूषकः ॥

(ii) उपानहौ **च वासश्च धृतमन्यैर्न धारयेत् ।**
उपवीतमलङ्कारं स्रजं करकमेव च ॥

उ. २ **ड) श्लोकांशान् मेलयत ।** २

(i) अनुग्रहश्च दानं च - **शीलमेतत्प्रशस्यते ।**
(ii) अत्यम्बुपानान्न विपच्यतेऽन्नं - **निरम्बुपानाच्च स एव दोषः ।**
(iii) पात्रापात्रविवेको हि - **धेनुपन्नगयोरिव ।**
(iv) यामामध्ये रसोत्पत्तिः - **यामयुग्माद्बलक्षयः ।**

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ. ३ **यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)** २

अ) **नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**

	द्वितीया बहुवचनम्	सप्तमी एकवचन	प्रथमा एकवचन
नाम	**शावकान्**	**शाखायाम्**	**धनुर्धारी**
सर्वनाम	**अस्मान्**	**अस्याम्**	**असौ**

ब) **क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	विध्यर्थः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः
भविष्यन्ति	**उवाच**	**ऐच्छत्**	**स्यात्**	**विराजते**	**उपकरोतु**

इ) **समासाः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

विग्रहवाक्यानां समासनामाभिः सह मेलनं कुरुत ।

	विग्रहवाक्यानि	**समासनामानि**
(i)	उचितं प्रायश्चित्तम् ।	**कर्मधारयः**
(ii)	दिने दिने ।	**अव्ययीभावः**
(iii)	अहः च निशा च एतयोः समाहारः ।	**समाहार - द्वन्द्वः**
(iv)	न वैधाचारः ।	**नञ् तत्पुरुषः**
(v)	न्यायपन्थानम् अनुसरन्ति इति ।	**उपपद - तत्पुरुषः**
(vi)	अर्धवर्तुलः आकारः यस्य तत् ।	**बहुव्रीहिः**

ई) **उपपदविभक्तिः ।** २

उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

(i) एष क्रीडाप्रकारः **महिलानां** कृतेऽपि प्रचलितोऽस्ति ।
(ii) **तस्मै** किमर्थं सहायकपदं दत्तम् ।
(iii) प्रशान्तमनसा स **स्वगृहम्** अगच्छत् ।
(iv) निबिडारण्ये पर्यटति तस्मिन् कुतश्चित् मनुजशब्द इव **श्रुतिपथम्** आगतः।
(v) **भूकम्पस्य** पश्चात् अतीव जीवितहानिः भवति ।
(vi) गुरुः **शिष्येभ्यः** ज्ञानं वितरति ।

उ)	**सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	तस्मिन्नेव = तस्मिन् + **एव** ।	
(ii)	वाग्धारा = **वाक्** + धारा ।	
(iii)	काश्चिच्च = **काश्चित्** + च ।	
(iv)	**रोगास्तस्य** = रोगाः + तस्य ।	
(v)	अप्यद्य = **अपि** + अद्य ।	
(vi)	**दत्त्वैव** = दत्त्वा + एव ।	
ऊ)	**सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	**एकदा** राजानं गत्वा नागार्जुनः प्रार्थयामास ।	
(ii)	**पञ्च** क्रीडापटवो बहिस्तिष्ठन्ति ।	
(iii)	**नव** रसाः ख्याताः ।	
(iv)	शाकुन्तलस्य **चतुर्थः** अङ्कः अतीव सुन्दरः अस्ति ।	
(v)	देवक्याः **अष्टमम्** अपत्यं नाम भगवान् श्रीकृष्णः ।	
(vi)	मम मातामही दिनस्य **द्विवारम्** औषधं सेवते ।	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।** **कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।** बालकाः सानन्दं नृत्यन्ति । वृक्षाः रमणीयाः दृश्यन्ते । अहं काशीं गमिष्यामि । समुद्रजलं क्षारं विद्यते ।	४
आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।** **मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा ४ रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।** सुनीता अनीता च माधवदासस्य द्वे कन्ये । सुनीतायाः पतिः मालाकारः तथा अनितायाश्च कुम्भकारः। एकदा सुनीता पित्रे कथितवती तात, प्रभूतं पर्जन्यः **वर्षतु** इति मे इच्छा येन अस्माकं वनस्पतयः पर्याप्तं जलं **प्राप्स्यन्ति** । तच्छ्रुत्वा अनीता अवदत्, न, न, तात, अहं तु चण्डातपं कामये येन अस्माकं मृद्घटाः **सुरक्षिताः** स्युः। उभयोः कामनाम् **आकर्ण्य** माधवदासः तूष्णीं स्थितः। मनसि अवदत्, 'अहमत्र किं वदामि?'	४

** ** ** ** **